



Наталія Благун

**ОСНОВИ
КУЛЬТУРИ
Й
ТЕХНІКИ
МОВЛЕННЯ**



Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Н.М. Благун

Основи культури й техніки мовлення

Навчально-методичний посібник для студентів I-III курсів
спеціальності «Початкова освіта»

Івано-Франківськ, 2017

УДК 372.461
ББК 81.2 Ук-2
Б63

Рекомендовано до друку кафедрою педагогіки початкової освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №10 від 14.02.2017).

Рецензенти:

кандидат філологічних наук, доцент **Наконечна Л.Б.**;

кандидат філологічних наук, доцент **Ушневич С.Е.**

Благу́н Н.М.

Б63 Основи культури й техніки мовлення: навчально-методичний посібник для студентів I-III курсів спеціальності «Початкове навчання» / Н.М. Благу́н. – Івано-Франківськ, 2017. – 41 с.

Пропонований посібник призначений для студентів I-III курсів спеціальності «Початкова освіта» відповідає Стандартам вищої освіти України та розробленої на їх основі робочої програми. Тут подано плани практичних занять, визначено мету, перелік теоретичних питань та практичних умінь, якими повинні володіти студенти, визначено міжпредметні зв'язки. Вказано список основної та додаткової літератури до кожної з тем, що виносяться на практичні заняття.

УДК 372.461
ББК 81.2 Ук-2

© Н.М. Благу́н, 2017

Зміст

Мета викладання дисципліни.....	4
Практичні заняття.....	8
Практичне заняття №1. Українська мова у духовному житті нації.....	8
Практичне заняття №2. Морфологічні норми сучасної української літературної мови.....	9
Практичне заняття №3. Синтаксичні норми сучасної української літературної мови.....	11
Практичне заняття №4. Складові комунікативні якості культури мовлення.	12
Практичне заняття №5. Культура писемного мовлення. Текст як одиниця мовлення.....	14
Практичне заняття №6. Культура наукової і професійної української мови.....	15
Практичне заняття №7. Український мовленнєвий етикет.....	16
Практичне заняття №8. Усне мовлення - найважливіша форма існування мови як засобу комунікації.	18
Практичне заняття №9. Техніка мовлення як необхідна передумова словесної дії.....	19
Практичне заняття №10. Інтонація як мовне явище. Логічний наголос.	20
Практичне заняття №11. Виразність як основа культури мовлення.....	22
Практичне заняття №12. Публічний виступ та культура мови.	23
Практичне заняття №13. Образ оратора. Виразальні засоби виступу оратора..	24
Практичне заняття №14. Читання і розповідання.....	25
Практичне заняття №15. Особливості читання та розповідання творів різних жанрів	26
Додатки.....	28
Програмові вимоги до екзамену з курсу «Основи культури й техніки мовлення» для студентів 3 курсу спеціальності «Початкова освіта»	28
Словник «українського» суржику	30

Мета викладання дисципліни

Сьогоднішній розвиток української держави потребує досконалого володіння знаннями із сучасної української літературної мови, дотримання високого рівня мовної культури. Свідоме ставлення до слова, шліфування мовного стилю, стилістична доцільність слововживання, лексична сполучуваність, засвоєння граматичних норм, збагачення словника стали головними орієнтирами побудови курсу «Основи культури й техніки мовлення».

Мета дисципліни полягає в поглибленні знань студентів про українську мову, формуванні умінь та навичок вільного володіння її багатими виражальними засобами на всіх рівнях, а також в оволодінні комунікативними засобами літературної мови, в умінні будувати й удосконалювати тексти різних стилів в усному й писемному мовленні, вдосконалювати навички мовного етикету, що в результаті повинно сприяти формуванню грамотних спеціалістів з високим рівнем культури мовлення.

Курс «Основи культури й техніки мовлення» розрахований на студентів педагогічних спеціальностей вищих навчальних закладів України.

Завдання курсу полягає в тому, що він повинен активізувати засвоєні знання норм і всіх можливих варіантів літературної мови, навчити студентів користуватися ними в різноманітних практичних мовленневих сферах, послуговуватися мовними засобами сучасної української літературної мови відповідно до норм на всіх її рівнях.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні **знати**:

1. Мету, завдання курсу, його структуру.
2. Теоретичні поняття цього курсу, принципи культури мовлення на різних мовних рівнях.
3. Функції мови й мовлення.
4. Основні комунікативні ознаки культури мовлення.
5. Визначення тексту, його структури, стилів і типів мовлення.
6. Особливості усного та писемного мовлення, їх спільні та відмінні ознаки, загальні вимоги до усного мовлення.
7. Техніку мовлення як необхідну передумову словесної дії.
8. Засоби логіко-емоційної виразності мовлення.

9. Особливості читання й переказування творів різних жанрів.
10. Загальні вимоги до процесу читання, розповідання, промови.

вміти:

1. Обґрунтувати теоретичні положення курсу «Основи культури й техніки мовлення».
2. Підготуватися до безпосередньої словесної дії, до різних жанрів публічних виступів: доповіді, промови, лекції, бесіди.
3. Володіти культурою конструктивного діалогу та полілогу.
4. Сприймати, відтворювати готові та створювати наукові фахові тексти.
5. Визначати лексичні значення слів, вводити їх у контекст.
6. Користуватися тлумачним та орфографічним словниками, словником синонімів, антонімів, паронімів, фразеологізмів.
7. Складати власні висловлювання в різних стилях мовлення, добирати до відповідної ситуації тип мовлення.
8. Вміло використовувати загальномовну лексику, терміни, професійну лексику в різноманітних комунікативних процесах.
9. Дотримуватись основних правил етики в спілкуванні.

Організаційно-методичні вказівки:

Дисципліна «Основи культури й техніки мовлення» вивчається на третьому курсі.

Вивчення дисципліни поділяється на два модулі:

- «Комунікативні ознаки культури мовлення»
- «Техніка усного мовлення»

Кожен з яких завершується модульною контрольною роботою. Контрольна робота №1 оцінюється 10 балами, №2 - 5 балами.

Робота студентів на практичних заняттях може оцінюватися за п'ятибальною шкалою (максимальна сума балів за всі здані теми 50 балів).

Таким чином за теоретичний курс студенти можуть набрати максимум 50 балів (тематичне оцінювання + модульні контрольні роботи (50 + 15 = 65)

Максимальна сума балів за самостійну та індивідуальну роботу студентів - 35 балів (індивідуальна папка творчих робіт - 20 балів, реферат - 10 балів, науково-пошукова робота - 5 балів).

Підсумковий контроль здійснюється за рейтинговою системою, що охоплює суму балів за засвоєння теоретичного курсу й виконання самостійної та індивідуальної роботи (50 + 50 = 100 балів максимум).

Форма навчання:	Курс	Семестри	Загальне навантаження		Кількість годин					Курсова робота	Змістовні модулі		Форма підсумкового контролю	
			Кредити ЕСТЭ	Години	Аудиторних годин				Самостійна робота		Теоретичні	Практичні	Екзамен	Залік
					Всього	Лекції	Практичні (семінар.) заняття	Години						
Денна	III	VI	3	90	90	0	30	90	60			екзамен		
Заочна	III	VI	3	90	90	0	10	90	80			екзамен		

Опис структури дисципліни

Для спеціальностей:

- «Початкова освіта і практична психологія» (ПНП);
- «Початкова освіта і англійська мова» (ПОА);
- «Початкова освіта і хореографія» (ПНХ);
- «Початкова освіта і музика» (ПНМ);
- «Початкова освіта та інформатика» (ПНІ).

Мета проведення практичних:

1. Засвоїти основні відомості про процеси розвитку української мови, її сучасні норми на відповідних мовних рівнях;
2. Навчити студентів попереджувати порушення орфоепічних, морфологічних норм українського слововживання, правильно поєднувати слова у словосполучення, будувати різнотипні прості і складні речення;
3. Розширити активний словниковий запас студентів, прилучити їх до багатства української лексики, фразеології, допомагати їм оволодіти

основами лексики – лінгвістичною, педагогічною та суспільно-політичною термінологією.

Завдання проведених практичних занять.

У результаті проведення практичних (семінарських, лабораторних) занять студенти повинні знати:

1. Функції мови та мовлення.

2. Комунікативні ознаки мовлення: правильність, точність, чистота, логічність, доречність, виразність.

3. Словникове багатство української мови.

4. Особливості побудови текстів різних видів.

5. Джерела фразеології сучасної української мови.

6. Засоби логіко-емоційної виразності читання й мовлення.

7. Структуру інтонаційної виразності тексту.

8. Технічні показники виразності мовлення.

вміти:

1. Оперувати термінами правильність, точність, чистота, логічність, доречність, виразність.

2. Виразно читати твори різних жанрів.

3. Складати та редагувати різні види текстів.

4. Створити тексти різних видів, розпізнавати одиниці мови й мовлення.

5. Вміло користуватися мімікою та жестами як допоміжними засобами усного спілкування.

6. Правильно послуговуватися стійкими формулами спілкування, що виникають у процесі педагогічної діяльності.

Практичні заняття

Практичне заняття №1. Українська мова у духовному житті нації.

Мета: ознайомити студентів із новими науковими підходами у дослідженні питання походження української мови, з перспективами розвитку української літературної мови.

Студент повинен знати: дві основні концепції зародження української мови як окремої форми існування, стильове розмаїття сучасної української літературної мови та форми її існування.

Студент повинен уміти: оперувати теоретичними поняттями «мова», «мовлення», «мовна норма», «мовний стиль», розрізняти функції мови та мовлення.

Міжпредметні зв'язки:

СУМ: Походження української мови.

Дитяча література: Усна народна творчість.

МВУМ: Вивчення розподілу «Мова й мовлення».

План:

1. Походження української мови.
2. Форми існування української мови.
3. Стилї сучасної української літературної мови.
4. Мовна ситуація в Україні.
5. Проблеми в розвитку і становленні державної сучасної української літературної мови.
6. Українська мова серед мов світу.

Самостійна робота: з'ясувати за тлумачним словником значення таких слів, як: «мова», «мовлення», «культура мовлення». Опрацювати питання класифікації стилів сучасної української мови, скласти таблицю характерних ознак кожного із стилів, виписати по одному зразку кожного із них.

Література:

Основна

1. Грищенко А.П. Сучасна українська літературна мова. - К. Вища школа, 1997.
2. Мацюк З. Українська мова професійного спрямування : навч. посіб. / Мацюк З., Станкевич Н. – К. : Каравела, 2008.
3. Сучасна українська мова: Підручник / За ред. ОД. Пономаріва.-К, 1997.
4. Стахів М. Український комунікативний етикет : навч.-метод. посіб. / М. Стахів. – К. : Знання, 2008.
5. Шкуратяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова. К.: Літера, 2000.

Додаткова

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Гол. ред. - В. Т. Бусел. - К.: Ірпінь, 2002.
2. Українська мова. Енциклопедія. К: Українська енциклопедія, 2000.
3. Український орфографічний словник : Близько 174 тис. слів / [за ред. В. Г. Скляренка]. – К. : Довіра, 2009.

Практичне заняття №2. Морфологічні норми сучасної української літературної мови.

Мета: дати уявлення про правильне й доцільне використання морфологічних засобів української мови, сприяти виробленню навичок редагування, щоб уникати порушень морфологічних норм.

Студент повинен знати: варіантність відмінкових форм іменників, прикметників, числівників, займенників, особливості творення і вживання форм дієслова, службових частин мови.

Студент повинен уміти: визначити рід іменників, відмінювати усі самостійні частини мови, використовувати прийменники у синтаксичних конструкціях, творити форми усіх часів дієслова.

Міжпредметні зв'язки:

СУМ: Предмет і завдання морфології.

МВУМ: Методика вивчення частин мови.

План:

1. Особливості визначення роду відмінюваних та невідмінюваних іменників.
2. Рід і особливості вживання назв осіб за професією, посадою, званням.
3. Варіантність відмінкових форм іменників.
4. Нормативність вживання прикметникових форм,
5. Правила сполучення числівників з іменниками.
6. Особливості відмінювання і вживання займенників.
7. Особливості творення і вживання форм дієслова.

Самостійна робота: підібрати дві вправи на визначення роду і числа іменників із підручника «Рідна мова (2 клас)». Провідмініайте: Кам'янець-Подільський, гори Карпати, станція Чернівці, дев'яносто чотири.

Література:

Основна

1. Волкотруб Г.И. Практична стилістика сучасної української літературної мови: Використання морфологічних засобів мови: Навчальний посібник. — К, 1998.
2. Габлевий М. Попередні рекомендації до правопису слів іншомовного походження: Український правопис і наукова термінологія. – Львів, 1996.
3. Караванський С. Секрети української мови / С. Караванський. – Л. : БаК, 2009.
4. Культура української мови. Довідник / С.Я. Єрмоленко, Н. Я. Дзюбишина — Мельник та ін., За ред. В.М. Русанівського. - К, 1999.

Додаткова

1. Струганець Л.В. Теоретичні основи культури мови. - Тернопіль, 1997.
2. Український правопис. — К.: Наукова думка, 2015. – 288 с.
3. Дудка О. О., Шевелева Л. А. Українська мова: Комплексний

довідник. — Харків: Парус-Друк, 2010. — 416 с.

Практичне заняття №3. Синтаксичні норми сучасної української літературної мови.

Мета: навчити правильно поєднувати слова у словосполучення, будувати різнотипні прості і складні речення, складні синтаксичні конструкції

Студент повинен знати: основні ознаки, типи, засоби зв'язку частин складного речення.

Студент повинен уміти: розрізняти складне і просте речення, знаходити в тексті складні та прості речення, визначити їх тип за структурою та типом зв'язку.

Міжпредметні зв'язки:

СУМ: Просте та складне речення.

МВУМ: Методика вивчення розподілу «Речення».

Дитяча література: Казка як жанр.

План:

1. Порядок слів у реченні.
2. Координація присудка з підметом.
3. Узгодження, керування, прилягання.
4. Просте речення. Односкладні речення.
5. Складне речення у мовних стилях.
6. Синонімія сполучних засобів у складному реченні.
7. Складні синтаксичні конструкції.

Самостійна робота: дайте стилістичний коментар щодо використання пар конструкцій: братися до літературної праці – братися за перо, застосовувати фізичну силу – давати волю рукам, знімати з себе відповідальність – умивати руки, ставати об'єктом обговорення – потрапляти на язик. Підготуйте реферат на тему: «Мова і нація», розкриваючи поняття культури мовлення.

Література:

Основна

1. Бабич Н.Д. Культура фахового мовлення. — Чернівці, 2006.
2. Бевзенко С.ГІ., Литвин Л.П., Семеренко Г.В. Сучасна українська мова. Синтаксис. — К.: Вища школа, 2005.
3. Вихованець І.Р. Граматика української мови. Синтаксис. — К., Либідь, 1993.
4. Плиско К.М. Синтаксис української мови із системою орієнтирів для самостійного вивчення. - Харків, 1992.
5. Сучасна українська літературна мова. Підручник / За ред. М.Я. Плюїц. - К, 1994.
6. Шульжук К.Ф. Складне речення в українській мові. Посібник. -К., 1981.

Додаткова

1. Гуйванюк Н.В., Кульбабська О.В. Складні ускладнені речення. Теоретико-практичний блок. - Чернівці: Рута, 2003.
2. Мельничайко В.М. Види мовного розбору. Українська мова. Довідник. - Тернопіль: Богдан, 2007.

Практичне заняття №4. Складові комунікативні якості культури мовлення.

Мета: ознайомити студентів із основними комунікативними ознаками культури мовлення, визначити їх особливості.

Студент повинен знати: основні комунікативні ознаки культури мовлення, їх характеристики.

Студент повинен уміти: володіти всіма комунікативними ознаками культури мовлення, послуговуватись ними у процесі формування одиниць комунікації.

Міжпредметні зв'язки:

СУМ: Склад. Типи складів. Характер українського наголосу. Орфоепія.

МВУМ: Методика формування й виховання культури мовлення.

Дитяча література: Особливості виразного читання поетичних та

прозових творів.

План:

1. Орфоепічна правильність мовлення.
2. Граматична правильність мовлення.
3. Точність мовлення.
4. Логічність мовлення.
5. Багатство і різноманітність мовлення.
6. Чистота мовлення.
7. Доречність мовлення. Мовні штампи, канцеляризм.
8. Виразність мовлення.

Самостійна робота: опрацюйте статтю Бабич Н.Д. «Сила мовленнєвого слова», складіть тезисний план. Наведіть 10-12 мовних штампів учительського мовлення.

Література:

Основна

1. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. — Львів, 1990.
2. Головащук С.І. Українське літературне слововживання: Словник-довідник. — К.: Наукова думка, 2004. — 448 с. — (Словники України).
- Пазяк О.М., Кисіль Г.Г. Українська мова і культура мовлення. — К., 1995.
3. Пономарів О.Д. Культура слова: Мовностилістичні поради: Навчальний посібник. — К., 1999.
4. Гринчишин Д., Капелюшний А. Словник-довідник з культури української мови. — Київ: Знання, 2006.
5. Струганець Л.В. Культура мови. Словник термінів. — Тернопіль, 2000.

Додаткова

1. Український правопис. — К.: Наукова думка, 2015. — 288 с.
2. Дудка О. О., Шевелева Л. А. Українська мова: Комплексний довідник. — Харків: Парус-Друк, 2010. — 416 с.
3. ЮЩУК І. П. Практикум з правопису і граматики української

Практичне заняття №5. Культура писемного мовлення. Текст як одиниця мовлення.

Мета: засвоїти елементарні знання з лінгвістики тексту, поглибити знання про раціональні методи сприймання навчальних, ділових, наукових текстів.

Студент повинен знати: що стоїть за поняттями «контекст», «підтекст», складові ознаки тексту.

Студент повинен уміти: професійно складати тексти навчальних, ділових, наукових сфер, виробити уміння і навички сприймання текстів різних стилів.

Міжпредметні зв'язки:

СУМ: Речення, ознаки речення. Класифікація речень.

МВУМ: Типи текстів та їх характеристика. Перекази. Твори. Методична робота над переказами і творами.

Дитяча література: Легенди та перекази, їх особливості.

ДУМ — Вимоги до оформлення документів.

План:

1. Текст, основні ознаки тексту.
2. Структура тексту.
3. Види текстів.
4. Правила оформлення тексту.
5. Науковий текст, його характеристика.
6. Тези. Стаття.
7. Види нотування (виписка, план, тези, конспект).
8. Реферат, види рефератів.
9. Правила оформлення цитат, посилань, бібліографії.

Самостійна робота: випишіть із тлумачного словника значення таких слів, як: «контекст», «підтекст», «тема», «мікротема». Складіть три види

текстів: текст-розповідь, текст-міркування, текст-опис.

Література:

Основна

1. Ділова українська мова: Навчальний посібник / За ред. О.Д.Горбула. – К., 2000.
2. Загнітко А. Лінгвістика тексту: Навчальний посібник – Донецьк: ДонНУ, 2003. – С. 28 – 37.
3. Пентилюк М.І. Культура мови і стилістика: Пробний підручник. - К., 1994.
4. Пономарів О. Д. Українське слово для всіх і для кожного / О. Д. Пономарів. – Київ: Либідь, 2013. – 359 с.
5. Гринчишин Д., Капелюшний А. Словник-довідник з культури української мови. — Київ: Знання, 2006.

Додаткова

1. Струганець Л.В. Культура мови. Словник термінів. — Тернопіль, 2000.
2. Універсальний довідник-практикум з ділових паперів / С.П. Бирик, І.Л. Михно, Л.О. Густовіт, Г.М. Сюта. - К, 1997.
3. Учїться висловлюватися / П.І. Білоусенко, Ю.О. Арешенков, Г.В. Віняр та ін. — К., 1990.

Практичне заняття №6. Культура наукової і професійної української мови.

Мета: ознайомити студентів із мовними особливостями наукового стилю, його різновидами, формою реалізації, сферою спілкування, з культурою професійної української мови.

Студент повинен знати: визначення ключових понять наукового стилю, його різновиди та сфери спілкування.

Студент повинен уміти: розрізняти науковий стиль серед інших, написати наукову роботу, визначити в текстах загальноживані, професійні слова, архаїзми, історизми, неологізми.

Міжпредметні зв'язки:

СУМ: Сильові різновиди української мови.

ДУМ: Диференціація стилів мови.

План:

1. Становлення і розвиток наукового стилю української мови.
2. Мовні і жанрові особливості наукового стилю.
3. Специфіка мови професійного спілкування.
4. Засоби вираження спеціальних реалій, категорій, понять.
5. Правила оформлення наукової роботи.

Самостійна робота: підготувати виступ на наукову конференцію на тему: «Формування культури мовлення майбутнього вчителя», визначіть його структурні компоненти.

Література:

Основна

1. Дзюбишина-Мельник Н. Я. Культура мови на щодень / Н. Я. Дзюбишина-Мельник, Н. С. Дужик. – Київ: Довіра, 2000.
2. Паламар Л.М., Кацавець Г.М. Мова ділових паперів: Посібник. — К., 1998.
3. Пономарів О. Культура слова. Мовностилістичні поради / Олександр Пономарів. – Київ: Либідь, 2011. – 272 с.

Додаткова

1. Струганець Л.В. Культура мови. Словник термінів. - Тернопіль, 2000.
2. Томан Іржі. Мистецтво говорити //Пер. З чес. — 1989.
3. Український правопис. — К.: Наукова думка, 2015. – 288 с.

Практичне заняття №7. Український мовленнєвий етикет.

Мета: ознайомити студентів із основними правилами спілкування, нормами мовного етикету.

Студент повинен знати: різновиди мовленнєвого етикету, засоби його

вираження, тональність спілкування, етикетні формули висловлювання.

Студент повинен уміти: вміло використовувати різновиди мовленнєвого етикету, дотримуючись конкретних засобів його вираження.

Міжпредметні зв'язки:

СУМ: Звертання. Способи вираження звертань.

ДУМ: Культура усного та писемного мовлення.

Дитяча література: Казки на морально-етичну тему.

План:

1. Мовленнєвий етикет як феномен людського спілкування.
2. Різновиди мовленнєвого етикету.
3. Засоби вираження мовленнєвого етикету: тональність спілкування, етикетні формули висловлювання.

Самостійна робота: змодельуйте схему спілкування керівника із своїм підлеглим. Наведіть усі відомі Вам етикетні формули прощання і прощення.

Література:

Основна

1. Дороніна А.С. Культура спілкування ділових людей. - К, 1998.
2. Корніяка О.М. Мистецтво гречності. - К, 1995.
3. Пономарів О. Культура слова. Мовностилістичні поради / Олександр Пономарів. – Київ: Либідь, 2011. – 272 с.
4. Пентилюк М. І. Ділове спілкування та культура мовлення / М. І. Пентилюк. – Київ: Центр навчальної літератури, 2010. – 224 с.
5. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. - Львів, 2001.
6. Сагач Г. М. Риторичний квітник: афористичний золотослів : навчальний посібник з риторики / Галина Михайлівна Сагач. – К. : Слово, 2004. – 264 с.

Додаткова

1. Биби́к С. П. Словник іншомовних слів. Тлумачення, словотворення та слововживання. / С. П. Биби́к, Г. М. Сюта. – Харків: Фоліо, 2006. – 623 с.

2. Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія / [Голянич М. І., Стефурак Р. І., Бабій І. О.] ; за редакцією М. І. Голянич. — Івано-Франківськ : видавець Голіней О. М., 2011. — 268 с.

Практичне заняття №8. Усне мовлення - найважливіша форма існування мови як засобу комунікації.

Мета: дати студентам загальне уявлення про жанрову різноманітність усного мовлення, його різновиди.

Студент повинен знати: особливості композиційної структури усного виступу, функціонування образних засобів.

Студент повинен уміти: вести розмову на будь-якому рівні, дотримуючись правил етики й естетики спілкування, аналізувати текст з погляду інтонаційних особливостей.

Міжпредметні зв'язки:

СУМ: Лексика української мови з погляду її вживання.

ДУМ: Вимоги до усного ділового мовлення.

МВУМ: Робота над засвоєнням лексичного значення слова. Види вправ з лексики.

План:

1. Усне мовлення, загальна характеристика.
2. Багатогранність структури і комунікативної специфіки усного мовлення.
3. Різновиди усного літературного мовлення.
4. Значення ситуативних чинників в усному мовленні.
5. Ефірне мовлення.

Самостійна робота: випишіть основні поради для доповідачів, прокоментуйте їх. Підготуйте виступ на тему: «Мое мовне середовище».

Література:

Основна

1. Бабич Н.Д. Основи культури й техніки мовлення. — Львів, 1990.

2. Дороніна С.С. Культура спілкування ділових людей. — К., 1998.
 3. Корніяка О.М. Мистецтво гречності. — К., 1995.
 4. Культура мови на щодень / С.Я. Єрмоленко. — К, 1997. — Вип. 1.
 5. Пономарів О. Культура слова. Мовностилістичні поради / Олександр Пономарів. — Київ: Либідь, 2011. — 272 с.
 6. Пентилюк М. І. Ділове спілкування та культура мовлення / М. І. Пентилюк. — Київ: Центр навчальної літератури, 2010. — 224 с.
- Додаткова
1. Дзюбишина-Мельник Н. Тіло національної мови / Н. Дзюбишина-Мельник. // Магістеріум. Мовознавчі студії. — 2009. — №37. — С. 24–27.
 2. Караванський С. Секрети української мови / С. Караванський. — Л. : БаК, 2009.
 3. Пазяк О.М., Кисіль Г.Г. Українська мова і культура мовлення. -К, 1995.

Практичне заняття №9. Техніка мовлення як необхідна передумова словесної дії.

Мета: ознайомити студентів із правильним диханням читця, постановкою і якостями розвиненого голосу, артикуляцією голосних і приголосних звуків.

Студент повинен знати: загальні поняття, складові частини, значення техніки мовлення для читця, мовця.

Студент повинен уміти: охарактеризувати своє фонаційне дихання, основні властивості людського голосу, органічні та неорганічні вади вимови, їх причини.

Міжпредметні зв'язки:

СУМ: Орфоепія. Класифікація голосних та приголосних звуків.

Дитяча література: Теорія літератури.

План:

1. Загальні поняття, складові частини техніки мовлення.
2. Значення правильного дихання для читця, мовця.

3. Постановка і якості розвиненого голосу.
4. Органічні та неорганічні вади вимови, їх причини.
5. Вимова голосних і приголосних звуків у різних позиціях.

Самостійна робота: опрацювати питання будови дихального апарату, підібрати 5-9 тренувальних вправ на вироблення умінь керування роботою дихального апарату.

Література:

Основна

1. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. — Львів, 1990.
2. Гриб В.П. Постановка мовного голосу. — Луцьк, 2001.
3. Гротовський Є. Голос // Театр. Ритуал. Перформер / Пер. з польс. — Львів, 1999.
4. Пілецький В. Практичні завдання з фонетики та фонології сучасної української літературної мови. - Львів, 2001.
5. Ревуцький Д. Живе слово. — Львів, 2001.

Додаткова

1. Українська мова. Енциклопедія. - К., 2001. - Стаття Голос. Органи мовлення.
2. Ігнатюк М. М. Свічадо зореслова: Посібник-хрестоматія зі сценічної мови для студентів вищих навчальних закладів культури і мистецтв. / М. М. Ігнатюк, М. І. Сулятицький. – Тернопіль: Навчальна книга, 2011. – 535 с.
3. Гладишева А.О. Сценічна мова. Дикційна та орфоепічна нормативність. - К., 1996.

Практичне заняття №10. Інтонація як мовне явище. Логічний наголос.

Мета: ознайомити студентів із законами мовної інтонації, засобами логіко-емоційної виразності.

Студент повинен знати: закони мовної інтонації, різновиди пауз, їх тривалість та використання.

Студент повинен уміти: визначити інтонацію, логіко-емоційно-

експресивну роль розділових знаків, пояснити її значення для підготовки майбутнього вчителя.

Міжпредметні зв'язки:

Дитяча література: Теорія літератури.

МВУМ: Типи текстів та їх характеристика.

План:

1. Сутність інтонації, єдність її компонентів.
2. Мовні такти, оптимальні способи членування тексту.
3. Паузи, їх різновиди, тривалість і позначення на письмі.
4. Емоційна функція наголошених слів.
5. Значення і функціональні особливості логічних наголосів.
6. Тактові та логічні наголоси.
7. Шляхи та способи визначення головних логічних наголосів.

Самостійна робота: опрацювати статтю Бараннич Д.Х. «Функціональні стилі усного мовлення та інтонація. Інтонаційна організація мовлення». Скласти тезисний план. Зробіть логічний розбір монолога Мавки з драми-феєрії «Лісова пісня».

Література:

Основна

1. Бабич Н.Д. Культура фахового мовлення. — Чернівці, 2006.
2. Буяльський, Б.А. Поезія усного слова / Б.А. Буяльський. — 2-е изд., перероб. и доп. — Київ : Радянська школа, 1990. — 255 с.
3. Капська А.Й. Виразне читання. — К: Вища школа, 1990.
4. Капська А.Й. Виразне читання. Практичні і лабораторні заняття. — К.: Вища школа, 1990.

Додаткова

1. Томан Іржі. Мистецтво говорити // Пер. З чес. — 1989.
2. Олійник Г. А. Виразне читання: Основи теорії : Посібник для вчителів / Григорій Адамович Олійник. — Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2001. — 224 с.

Практичне заняття №11. Виразність як основа культури мовлення.

Мета: розкрити особливості виразного читання прозових та поетичних творів.

Студент повинен знати: значення терміну «виразне читання», основні прийоми вироблення навичок виразного читання молодших школярів, умови виразності мовлення, особливості виразного читання прозових та поетичних творів.

Студент повинен уміти: читати художньо, зберігаючи особливості стилю автора, правдиво і яскраво відтворюючи його творчий задум, колорит епохи.

Міжпредметні зв'язки:

СУМ: Засоби зв'язку складного речення.

МВУМ: Наукові засади розвитку зв'язного мовлення.

План:

1. Дидактичне значення виразної мови і читання.
2. Виразне читання в умовах загальноосвітньої школи.
3. Прийоми вироблення навичок виразного читання.
4. Особливості виразного читання прозових та поетичних творів.

Самостійна робота: обґрунтуйте дидактичне значення виразної мови і читання, вивчіть на пам'ять одну із поезій Ліни Костенко, передайте виразність цього твору.

Література:

1. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. — Львів: Світ, 1990.
2. Капська А.И. Виразне читання. Практичні і лабораторні заняття. - К.: Вища школа, 1990.
3. Олійник Г. А. Виразне читання: Основи теорії : Посібник для вчителів / Григорій Адамович Олійник . – Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2001 . – 224 с.

Практичне заняття №12. Публічний виступ та культура мови.

Мета: ознайомити студентів із основними видами та жанрами публічних виступів, їх класифікацією та підготовкою.

Студент повинен знати: основні види і жанри публічних виступів, їх класифікацію, особливості виголошення промови експромтом, умови успішного виступу.

Студент повинен уміти: підготувати доповідь, виголошувати промову в будь-якому середовищі, володіти правилами сприймання публічного виступу.

Міжпредметні зв'язки:

СУМ: Речення, типи речень за будовою.

ДУМ: Культура усного мовлення.

МВУМ: Методика вивчення розділу «Речення».

План:

1. Види і жанри публічних виступів.
2. Класифікація публічних виступів.
3. Підготовка і реалізація виступів.
4. Види підготовки до виступу.
5. Особливості виголошення промови експромтом.
6. Підготовка доповіді та її мовне оформлення.
7. Основні правила сприймання публічного виступу.

Самостійна робота: складіть таблицю класифікації публічних виступів.
Підготуйте текст публічного виступу до міжнародного Дня рідної мови.

Література:

Основна

1. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. — Львів: Світ, 1990.
2. Ботвина Н.В. Офіційно-діловий та науковий стилі української мови: Навчальний посібник. — К., 1999.

3. Ділова українська мова: Навч. посібник / За редакцією О.Д. Горбула. - К: Либідь. - 1997.

Додаткова

1. Коваль А.П. Культур а ділового мовлення. — К.: Вища школа. - 1997.

2. Ляміна Л. Технологія публічного виступу. — К.: Укр. перспективи. - 1994.

3. Потелло Н. Я. Теорія і практика ділового мовлення: Навч. посібник.— К.: МАУП, 1999.— 132 с.

4. Шевчук С.В. Українське ділове мовлення. Навчальний посібник. - К.: Літера, 2000. – 480 с.

Практичне заняття №13. Образ оратора. Виразальні засоби виступу оратора.

Мета: ознайомити студентів із основними видами усного ділового спілкування, особливостями гречної поведінки.

Студент повинен знати: різновиди мовленнєвого етикету, основні правила спілкування, рівень мовленнєвої культури.

Студент повинен уміти: звернутися до співрозмовника, привітатися, попросити вибачення, познайомитися, подати прохання, пропозицію, дотримуватися певних норм мовленнєвого етикету.

Міжпредметні зв'язки:

СУМ: Розділові знаки при звертаннях.

ДУМ: Вимоги до усного ділового мовлення.

МВУМ: Методика формування й виховання культури мовлення.

План:

1. Сила впливу живого слова.

2. Види усного ділового спілкування.

3. Правила мовного спілкування.

4. Спілкування в колективі.

5. Інтонація, міміка, жести, погляд в усному спілкуванні

6. Мовний етикет у діловому спілкуванні (знайомство і представ-

лення).

7. Особливості гречної поведінки.

Самостійна робота: опрацюйте питання мовного етикету у діловому спілкуванні, змодельуйте схему знайомства та представлення. Запишіть 5 прислів'їв етичного змісту.

Література:

Основна

1. Коваль А.П. Культура ділового мовлення. — К.: Вища школа. - 1997.
2. Корніяка О.М. Мистецтво гречності. Чи вміємо ми себе поводити? - К.: Либідь. — 1995.
3. Ораторське мистецтво: Навчальний посібник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец. Видання друге /Н.П. Осипова, В.Д. Воднік, Г.П. Клімова та ін. За ред. професора Н.П. Осипової. — Х.: Одіссей, 2006. — 144 с.
4. Пазак О.М., Кніль Г.Г. - Українська мова і культура мовлення: Навчальний посібник. - К.: Вища школа. — 1995.
5. Пономарів О. Культура слова: Мовностилістичні поради: Навчальний посібник. — К.: Либідь. - 1999.

Практичне заняття №14. Читання і розповідання.

Мета: дати студентам загальне уявлення про читання та розповідання.

Студент повинен знати: різницю між читанням та розповіданням, основні вимоги до процесу читання та розповідання.

Студент повинен уміти: підготувати текст до читання, визначити основні етапи роботи над текстом, передати зміст прочитаного, дотримуючись відповідних правил.

Міжпредметні зв'язки:

СУМ: Розділові знаки у простому та складному реченню

МВУМ: Перекази. Твори в добукарний період навчання грамоти.

Дитяча література: Теорія літератури.

План:

1. Основна різниця між читанням і розповіданням.
2. Вимоги до процесу читання й розповідання.
3. Підготовка тексту для читання та аналізу його з дітьми.
4. Етапи роботи та їх важливість для процесу читання.
5. Підготовка твору для розповідання.
6. Складання плану розповіді.

Самостійна робота: охарактеризуйте основні етапи процесу читання. Складіть план до прочитаного твору («Читанка», 3 клас, оповідання за вибором).

Література:

Основна

1. Капська А.И. Виразне читання: Практичні і лабораторні заняття. — К.: Вища школа, 1990.
2. Коваль Г. П. Практикум з виразного читання / Г. П. Коваль, З. О. Захарчук. – Тернопіль: Астон, 2014. – 124 с.
3. Олійник Г. А. Виразне читання: Основи теорії : Посібник для вчителів / Григорій Адамович Олійник . – Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2001 . – 224 с.

Практичне заняття №15. Особливості читання та розповідання творів різних жанрів

Мета: ознайомити студентів з особливостями читання та розповідання оповідань, казок, драматичних творів.

Студент повинен знати: основні етапи підготовки твору як до читання, так і до розповідання.

Студент повинен уміти: читати та розповідати оповідання, казку, драматичний твір, дотримуватись певних стандартів і особливостей.

Міжпредметні зв'язки:

СУМ: Діалог. Монолог.

МВУМ: Орієнтований зміст роботи на уроці читання.

Дитяча література: Малі жанри.

План:

1. Читання та розповідання оповідань:

- з викладом матеріалу від третьої особи,
- з викладом матеріалу від першої особи.

2. Читання та розповідання казок у відповідності з їх видами, жанровими особливостями.

3. Читання драматичних творів:

- читання діалогу,
- читання монологу,
- реплік,
- римарок.

4. Читання віршів.

5. Підготовка і особливості читання різних видів лірики

Самостійна робота: визначіть основні особливості читання різних видів лірики. Виразно прочитайте ліричний вірш (за вибором).

Література:

Основна

1. Капська А.И. Виразне читання: Практичні і лабораторні заняття. — К.: Вища школа, 1990.

2. Коваль Г. П. Практикум з виразного читання / Г. П. Коваль, З. О. Захарчук. – Тернопіль: Астон, 2014. – 124 с.

3. Олійник Г. А. Виразне читання: Основи теорії : Посібник для вчителів / Григорій Адамович Олійник . – Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2001 . – 224 с.

4. Сучасна українська літературна мова / За ред. М. Я. Плющ. – К.: Вища школа, 2003.

Додатки

Програмові вимоги до екзамену з курсу «Основи культури й техніки мовлення» для студентів 3 курсу спеціальності «Початкова освіта»

1. Походження української мови
2. Форми існування української мови
3. Стили сучасної української літературної мови
4. Мовна ситуація в Україні
5. Проблеми в розвитку і становленні державної сучасної української літературної мови
6. Українська мова серед мов світу
7. Поняття про культуру мови
8. Норми літературної мови
9. Точність мови та мовлення
10. Логічність мови та мовлення
11. Чистота мовлення
12. Багатство мовлення
13. Виразність мовлення
14. Доречність мовлення
15. Особливості визначення роду відмінюваних та невідмінюваних іменників
16. Рід і особливості вживання назв осіб за професією, посадою, званням
17. Варіантність відмінкових форм іменників
18. Нормативність вживання прикметникових форм
19. Правила сполучення числівників з іменником
20. Особливості відмінювання і вживання займенників
21. Особливості творення і вживання форм дієслів
22. Текст, основні ознаки тексту
23. Структура тексту
24. Види текстів
25. Правила оформлення тексту
26. Науковий текст, його характеристика
27. Тези. Стаття.
28. Види нотування (виписка, план, тези, конспект)
29. Реферат, види рефератів.
30. Правила оформлення цитат, посилань, бібліографії
31. Становлення і розвиток наукового стилю

32. Мовні і жанрові особливості наукового стилю
33. Специфіка мови професійного спілкування
34. Засоби вираження спеціальних реалій, категорій, понять
35. Правила оформлення наукової роботи
36. Засоби виразного читання
37. Інтонація як мовне явище
38. Мовні такти, оптимальні способи членування тексту
39. Паузи, їх різновиди
40. Логічний наголос
41. Емоційна функція наголошених слів.
42. Шляхи та способи визначення головних логічних наголосів
43. Мелодика мовлення
44. Основні мелодичні зміни, позначення їх на письмі
45. Темп мовлення, його творення і зміна
46. Читання і розповідання
47. Вимоги до процесу читання й розповідання
48. Підготовка тексту для читання та аналізу його з дітьми
49. Етапи роботи та їх важливість для процесу читання
50. Підготовка твору для розповідання
51. Складання плану розповіді
52. Читання та розповідання оповідань
53. Читання та розповідання казок у відповідності з їх видами, жанровими особливостями
54. Читання драматичних творів
55. Читання віршів
56. Особливості підготовки і читання байок
57. Особливості читання пестушок, потішок, приказок, прислів'їв
58. Загальні вимоги до процесу читання і розповідання
59. Мовленнєвий етикет як феномен людського спілкування
60. Різновиди мовленнєвого етикету
61. Засоби вираження мовленнєвого етикету: тональність спілкування, етикетні формули висловлювання

Словник «українського» суржику

Русизми (неправильно)	ПРАВИЛЬНО
безчисленні	незліченні незліченна кількість
бувший	колишній колишній міністр, колишні закони, у колишньому Союзі
бумага на бумазі	папір на папері Багато законів залишаються законами на папері.
вдруг	раптом, раптово
взятки	хабарі А дехто хабарі навіть навчився брати.
ведучий	провідний провідний спеціаліст, провідний інститут, провідна роль
відкривати (двері)	відчиняти Відчиніть вікно! Нині двері вузів широко відчинені, але не для всіх.
відмінити	скасувати Цю постанову вже давно скасовано.
відносини	стосунки добрі (цікаві, гострі) Стосунки між нашими країнами стали кращими.
відноситися відношення	ставитися ставлення Як Ви ставитеся до цієї пропозиції? Моє ставлення до нього досі не змінилося.
відзив	відгук На Ваш виступ надійшли схвальні відгуки.
віддихати	відпочивати відпочити Цього літа нам не вдалося добре відпочити.
відкривати (магазин)	відчиняти - О котрій відчиняється магазин? - Відчиняється о десятій, а зачинається о вісімнадцятій.
відложити	відкласти Розгляд питання про податки знову відкладено.
вмішуватися	втручатися Місцева влада не може втручатися у такі справи. Наше втручання буде нічим невиправданим.
вмісті	разом, гуртом
воплощатися (в життя)	втілюватися у життя Деякі статті закону важко буде втілити в життя.

впереді	попереду
всігда	завжди
визивати визивати подив	викликати Заява прем'єра викликала подив у присутніх.
виключення	виняток усі без винятку, за винятком Обговорено всі питання, за винятком останнього.
виключити, включити (мікрофон)	вимкнути ввімкнути Прошу вимкнути перший мікрофон. Хтось ввімкнув світло.
виписка (з протоколу)	витяг (з протоколу) Прошу ознайомитися з витягом зі стенограми.
висказуватися висказатися висказування	висловлюватися висловитися висловлювання Наш представник висловився за переговори. Такі висловлювання сприяють розвиткові добрих стосунків.
вичеркнути	викреслити Прошу викреслити перший абзац.
вияснити	з'ясувати З'ясувалося, що ... Як вдалося з'ясувати пізніше,
да	так Так, я наполягаю!
даже	навіть Ця пропозиція була підтримана навіть лівими.
дальше	далі, Читайте далі! Пройдіть, будь ласка, далі!
і так далі	і так далі І так далі, і так далі!
недивлячись на.....	незважаючи на Незважаючи на відсутність досвіду ..
додержуватися	дотримуватися Слід дотримуватися порядку (тиші, логіки). Дотримуйтеся регламенту!
добавити додатково додатковий	додати додатково додатковий Варто додати ще й таке.....
доказувати доказати	доводити довести Цього не варто навіть доводити. Що Ви хочете цим довести? Було доведено, що
допускати, що	припускати, що Припустимо, що

допущення	припущення Не варто приймати рішення на основі припущень.
досрочно	достроково
достойнство	гідність з гідністю
Дойти, дойдемо	дійти, дійдемо До чого ж ми так дійдемо!? Ми дійшли до шостого розділу.
драсце!	Доброго здоров'я ! Будьте здорові! Дай, Боже, здоров'я!
жалоба	скарга Від виборців надійшли скарги.
жати (нажати)	тиснути (натиснути) Тисніть на кнопки!
заграничний	закордонний закордонний паспорт, закордонне відрядження
задача	завдання У чому полягає наше завдання ?
заключатися (про питання)	полягати Питання полягає в різних ставленнях до існуючої практики.
заключення	висновок Експерти підготували ґрунтовний висновок.
закривати (двері)	зачиняти Вибачте! Зачинено на перерву. Двері вузів широко відчинені, але не для всіх.
запозичення	позички З кожним роком зростає державний борг за зовнішніми позичками. Але позички нас не можуть врятувати. Гроші позичають, а досвід запозичають.
зложити (повноваження)	скласти (повноваження) Уряд несподівано склав свої повноваження.
зря	даремно, марно Ми даремно (марно) гаємо час
ізвращати	спотворювати, перекручувати Мої слова було перекручено, а думку спотворено.
іменно іменно так	саме саме так Саме ця обставина стала нам на перешкоді. Саме так, а не інакше.
іскренне	щиро Щиро бажаємо вам успіхів.
казатися мені кається, що	здаватися мені здається, що
касатися	стосуватися

	Це мене зовсім не стосується. Згадана норма стосується іншої статті закону.
кінці кінців	врешті-решт
командіровка командіровочне	відрядження перебувати у відрядженні закордонне відрядження відрядна посвідка
канешно	певна річ, звичайно
кормить	годувати Не ми годуємо народ, а народ годує нас.
кормушка	годівниця Дехто знайшов тут собі годівницю.
по крайній мірі	принаймні щонайменше щонайменше три мільярди гривень
кстаті	до речі Ми, до речі, були цього дня у відрядженні.
лічно	особисто особиста справа
лишати (слова, права, можливості)	позбавляти (слова, права, можливості) Багато українців ще досі позбавлені можливості навчатися рідною мовою.
лишній лишній раз	зайвий зайвий раз Виявилось, що для багатьох це зайві клопоти. Сказане зайвий раз доводить, що уряд має рацію.
лучше найлучший вихід	краще, ліпше найкращий вихід Кращого виходу із становища, що склалося, немає.
любий улюбому випадку	будь-який перший-ліпший у будь-якому разі
міра в значній (певній, деякій, повній) мірі	значною мірою до певної міри до деякої міри
міри (приймати)	вживати (вжити) заходів Яких заходів ужито? Слід вжити термінових заходів.
міроприємства (провести, організувати)	заходи Слід провести декілька додаткових заходів.
мішати	заважати Не заважайте, будь ласка. Що заважає Вам нормально працювати?
хвилина хвилинка! через пару минут	хвилина хвилинка! за декілька хвилин...
мова йде про	ідеться про На засіданні йтиметься про наслідки переговорів.

	Не про це йдеться ! Ідеться про дотримання закону.
навик, навики	навичка навички Ми ще не маємо навичок такої роботи.
нагрузка нагрузати	навантаження навантажувати додаткові навантаження
надвигатися	насуватися Небезпека вже насувається.
нада	треба, потрібно, необхідно
надобність	потреба У цьому немає жодної потреби.
надоїдати	набридати, обридати Його повчання вже всім обридли. Народові набридло таке життя
назад (два роки назад) назад місяць	тому (два роки тому) місяць тому
найти	знайти Ви знайшли цей документ?
накануні	напередодні напередодні виборів
накінець	нарешті Нарешті буде розглянуто останню пропозицію.
Накопичення накопичувати	нагромадження (капіталу, ідей) нагромаджувати Протягом останніх років нами нагромаджено великий досвід.
налоги налогообкладення	податки оподаткування Існуюча в нас система податків (оподаткування) не виправдала себе.
нанести шкоди	завдати (заподіяти) шкоди Цим рішенням було завдано (заподіяно) значної шкоди нашій галузі.
наоборот	навпаки
направлений на	спрямований на (проти) Прийнятий закон спрямований на розвиток демократії.
напрасно	даремно
нарушати	порушувати Негоже законодавцям порушувати порядок і закон.
настоювати на	наполягати на ... - Ви наполягаєте на виступі? - Так, наполягаю.
нащот	щодо..., про ... Тепер кілька слів про свої плани. Щодо моїх планів

неділя (сім днів) дві неділі протягом неділі	тиждень два тижні протягом тижня
непригодний для ...	непридатний для ...
ніякий у ніякому випадку	жоден у жодному разі Нас не влаштовує жоден з варіантів Жоден акт не було схвалено.
нравитися	подобатися Незалежно від того, подобається це комусь, чи не подобається.
нуждатися	1. терпіти нужду Зараз люди терплять нужду в усьому. 2. потребувати Ми потребуємо допомоги. (Нам потрібна допомога).
обжалувати	оскаржити Згадане рішення було оскаржене в суді.
обіцати	обіцяти Ви можете це всім напевно пообіцяти?
облегшення облегшити судьбу	полегшити долю Цей захід полегшить виконання завдання.
обнажити	виявити (помилки, дефекти) Під час перевірки слідча комісія виявила чимало фактів зловживань службовим становищем.
обнищення	зубожіння (трудящих, народу) Значна частина людей доведена до стану зубожіння.
обосновати	обґрунтувати (пропозицію, точку зору) Такий підхід потребує детального обґрунтування.
об'явити об'ява	оголосити оголошення Оголошується перерва на десять хвилин. Усі читали це оголошення?
одобрити	схвалити (пропозицію, законопроект) Комітет схвалив запропонований проект.
оказати	1. надати (допомогу) Допомога була надана, але, на жаль, невчасно. 2. виявити (довір'я) Пропонується виявити недовір'я президії зборів.
опит населення	опитування опитування засвідчили, що соціологічні опитування, останні опитування
опит	досвід Він має великий досвід.
опитний	досвідчений Над законом працювали досвідчені спеціалісти.
опреділити (тему)	визначити (тему, час) Спочатку слід визначити предмет переговорів.
опровергати	спростовувати

	У пресі надруковано матеріал, який спростовує попередні повідомлення. Газета зобов'язана оприлюднити спростування.
охвачувати	охоплювати Останній розділ закону охоплює 17 статей.
первий	перший перша учителька, перший параграф, перше число
переучот	переоблік Зачинено: переоблік.
перечислити	1. перерахувати (гроші) Усі кошти було перераховано до одного з Женевських банків. 2. перелічити (населені пункти) Ви можете перелічити усіх учасників зборів?
підготовити	підготувати Залишилося підготувати порядок денний.
Підчеркнути	наголосити підкреслити Хочу наголосити, що Слід підкреслити, що
підняти питання (проблему)	порушити питання Проблема захисту довкілля у місті порушена мною не випадково.
(до цих) пір	досі Про цю подію ще досі нічого і нікому не відомо.
повістка денна	порядок денний На порядку денному стоїть лише одне питання.
повод по всякому поводі	привід з будь-якого приводу Привід завжди можна придумати.
подавляючий подавляюча більшість	переважний переважна більшість Пропозиція була підтримана переважною більшістю присутніх.
подробно	докладно детально докладний звіт, докладні дані, детальний аналіз
по-другому	інакше по-іншому Я дивлюся на це інакше. Важко розв'язати цю проблему по-іншому.
положення (важке)	становище Суспільство перебуває нині у важкому становищі Не ставте мене в незручне становище !
получати (листи, пенсію)	отримувати Люди не отримують пенсії протягом трьох місяців.
получатися нічого не получается	виходити нічого не виходить

	Зрозуміло, що з цих намірів вже нічого не вийде.
помнити	пам'ятати Пам'ятаєте, як це було?
понімати	розуміти Ви що-небудь розумієте? Ця норма закону, як Ви розумієте, даного випадку не стосується.
останній	останній останній раз, останнє вето, остання можливість
поступати (про пропозиції, записки, гроші)	надходити До президії надійшли три записки з пропозиціями. До нашого банку такі гроші не надходили.
Поступлення	надходження За цей рахунок планується збільшити надходження до бюджету.
правим (бути) Ви праві.	мати рацію Ви маєте рацію.
приговор	вирок вирок суду за вироком історії
посторонній	сторонній сторонні речі сторонні люди
постоянно	постійно Постійно тривають якісь суперечки. постійні дебати постійна прописка
похожий на ...	схожий на ...
празнік празнічний	свято святковий святковий день святковий настрій
предложення	пропозиція Внесено сім пропозицій. Чия це пропозиція?
приглашати	запрошувати
при (допомозі, обговоренні)	1. за допомогою за допомогою авторів проекту 2. під час обговорення під час обговорення резолюції.
признати	визнати Ми визнаємо Ваші права.
слід признати, що признак (того, що ...)	слід визнати, що .. ознака того, що
примінити примінення	застосувати застосування Сфера застосування цього закону обмежена.
приймати участь	брати участь взяти участь

	Хто братиме участь у конференції? Він взяв активну участь в обговоренні документів.
приймати міри	вживати заходів Преса повідомила, що вжито усіх заходів безпеки.
принуждати	примушувати, силувати Тут ніхто нікого не силує. Держава має примусити усіх дотримуватися закону.
приступати (до роботи)	розпочинати (обговорення) Розпочнемо роботу!
прослойка	прошарок прошарки суспільства
протирічити	суперечити Таке рішення суперечило б чинній Конституції.
на протязі року (тижня, розмови)	протягом року (тижня, розмови)
плятно	пляма Це пляма на всю Верховну Раду!
запятнати себе запятнаний	заплямувати себе заплямований Заплямованим хабарями у парламенті не місце. Дехто заплямував себе зв'язками з мафією.
рахувати я рахую, що...	вважати я вважаю, що А Ви як вважаєте?
рішити задачу	розв'язати задачу (завдання)
розпис (засідань, руху)	розклад (засідань, руху) штатний розклад
рядом рядом з ...	поруч Це ж зовсім поруч! поряд з ... поряд з іншими країнами
саме по собі	саме собою Саме собою нічого не зробиться.
самий (активний, складний, розумний)	найактивніший (найскладніший, найрозумніший)
сахар сахарний	цукор цукровий цукровий завод, цукрова промисловість, цукровий діабет
січас	зараз, тепер, нині Зараз я все з'ясую... Тепер інші часи... Нині це не має жодного значення.
склонятися до ...	схилятися до ... Я схиляюся до другого варіанту.
скритий	прихований прихована реклама, приховані резерви
скритний	потаємний Він людина дуже потаємна.

слідувати прикладу слідувати закону	наслідувати приклад дотримуватися закону Необхідно наслідувати його приклад у дотриманні закону.
слідуючий	1. наступний Наступним виступатиме представник столиці. Наступна зупинка -- вулиця Комуністична, а наступна після неї -- площа Степана Бандери. 2. такий Ми розглянемо сьогодні такі питання.
слухи	чутки Останнім часом поширюються чутки про можливу відставку уряду.
случай случайно случайний	випадок випадково випадковий
случатися	траплятися статися Що трапилося? Все сталося несподівано.
собраніє	збори Збори відбудуться в актовій залі.
собиратися	збиратися Ми збираємося о четвертій.
совершенствувати	удосконалювати Слід вдосконалювати технологію виробництва.
усовершенствування	удосконалення (техніки, технології, майстерності, навичок)
согласитися	погодитися
співпадати співпадіння	збігатися збіг Наші думки збігаються. Обидва тексти повністю збіглися. Все сталося внаслідок збігу обставин.
спасати спасти спасіння	рятувати врятувати порятунок Вчетверте ми його рятувати не будемо. Треба думати про порятунок економіки.
справка	довідка дати довідку попросити довідку Прошу дати одну хвилину для довідки!
срок срочний досрочний	термін, строк терміновий достроковий
спори про...	суперечки про ... тривалі суперечки територіальні суперечки
стіснитися	соромитися

	Не слід соромитися своєї рідної української мови, а слід пишатися нею.
стидно	соромно Нам соромно за
столкнутися	зіткнутися Ми несподівано зіткнулися з труднощами.
сторона, з одної сторони, з другої сторони	бік з одного боку, з другого боку, з іншого боку
стремитися, стремління	прагнути прагнення Ми прагнули знайти компромісний підхід. І наші прагнення виявилися недаремними.
судьба	доля Яка доля цього законопроекту? Така вже його доля...
существо, говорячи по существу	суть кажучи по суті
так як	1. бо 2. оскільки ..., бо для цього ми не маємо можливостей. Оскільки ми маємо мало часу, ...
тайно тайна	таємно таємниця державна таємниця, велика таємниця
тормозити тормоз	гальмо, гальмувати Хто гальмує цю справу?
точка	крапка поставити крапку
требувати	вимагати Профспілки вимагають виконання домовленостей.
уголовний	карний карний злочинець, Карний Кодекс, карна справа
умісно	доречно Доречно нагадати, що ...
уродливий	потворний потворні форми, потворний характер
урон нанести урон	збитки завдати збитків Ця афера завдала величезних збитків державі.
устряувати	влаштувати Такий підхід нікого влаштувати не може... Кого це не влаштовує?
утро утром	ранок вранці Доброго ранку!

	вчора вранці
уяснити собі, що ...	усвідомити Ми всі повинні нарешті усвідомити, що ...
центробіжний	відцентровий відцентрові сили
щитати щитати, що	вважати, гадати вважати, що; гадати, що ... Ми вважаємо (гадаємо), що
хлопок	бавовна
юмор	гумор депутат (спікер) з гумором
він являється це все являється	є він є ... це все є ... Він є членом слідчої комісії. Це все є видумкою лівих..
у нас є	Ми маємо Ми маємо час (можливості, терпіння).

Навчальне видання

Благу́н Ната́лія Миха́йлівна

Основи культури й техніки мовлення

Навчально-методичний посібник

Друкується в авторській редакції